

ВІДГУК
офіційного опонента Ареф'єва Валерія Георгійовича про
дисертаційну роботу Бакіко Ігоря Володимировича
«Теоретико-методичні засади формування цінностей здорового
способу життя в процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора наук з
фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична
культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми дисертації. Здоров'я з ранніх періодів виникнення людства вважалось найголовнішою категорією буття, а здоров'я учнівської молоді є одним із найточніших індикаторів стану здоров'я населення в цілому. Останніми роками вже очевидним став той факт, що впродовж навчання в школі здоров'я учнів не зміцнюється, а, навпаки, погіршується.

Вітчизняними та зарубіжними дослідниками закладено загальнотеоретичне підґрунтя у формування цінностей здорового способу життя. Аналіз досліджень науковців свідчить про наявність значної кількості теоретико-методичних напрацювань. Проте, не зважаючи на вагомі результати наукових пошуків у проблемі формування цінностей здорового способу життя, вони, на думку багатьох авторів, не набули форми цілісного узагальнення. Поза увагою дослідників залишилися важливі питання теоретико-методичних основ формування цінностей здорового способу життя дітей шкільного віку в процесі фізичного виховання. Тож дослідження І. В. Бакіко є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Роботу виконано відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2006-2010 рр. за темою 3.1.2. «Науково-методичні засади вдосконалення викладання дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання»» (номер державної реєстрації 01064010782); Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2011-2015 рр. за темою 3.1. «Удосконалення програмно-нормативних засад фізичного виховання в навчальних закладах» (номер державної реєстрації

0111U001733); Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2016-2020 рр. за темою 3.12 «Теоретико-методичні основи вдосконалення програмно-нормативних засад фізичної підготовки дітей, підлітків і молоді» (номер державної реєстрації 0116U001626); Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021-2025 рр. за темою 3.3 «Удосконалення системи педагогічного контролю фізичної підготовленості дітей, підлітків і молоді в закладах освіти» (номер державної реєстрації 0121U108938). Роль автора полягала в розробці теоретико-методичних засад формування цінностей ЗСЖ в процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація характеризується достатнім ступенем обґрунтованості. Даний ступінь забезпечений належною логікою організації досліджень, використанням різноманітної джерельної бази (дисертантом опрацьовано 530 найменувань літературних ресурсів), сучасних педагогічних, соціологічних, медико-біологічних методів дослідження. Комплексне застосування цих методів, експертної оцінки та методів статистичної обробки матеріалів є адекватним і відповідає сучасним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання і спорту. На позитивну оцінку заслуговує оформлення результатів. Варто відзначити наукове обґрунтування концепції формування цінностей здорового способу життя учнівської молоді в процесі фізичного виховання. Висновки тісно пов'язані з результатами рішення завдань дослідження. Їх об'єктивність є безсумнівною. Дисертація характеризується самостійністю в підходах щодо розкриття досліджуваної проблеми.

Найбільш істотними науковими результатами дослідження є:

- обґрунтування концепції формування цінностей здорового способу життя учнівської молоді в процесі фізичного виховання;
- обґрунтування алгоритму впровадження теоретико-методичних засад формування здорового способу життя в процес фізичного виховання

школярів загальноосвітніх навчальних закладів та встановлення його ефективності;

- визначення взаємозв'язку між термінальною цінністю «здоров'я» як узагальненою життєдіяльністю підлітків та їх індивідуальними цінностями-стимулами;

- визначення динаміки впливу факторів у процесі підліткового онтогенезу (ціннісні орієнтації, фізична підготовленість та працездатність, фізичний розвиток, самооцінка фізичного здоров'я), які мають з віком різну вагу як серед юнаків, так і дівчат, що відкриває можливості для вибору і співвідношення засобів теоретичної і практичної підготовки, організаційно-методичних умов, проведення процесу фізичного виховання в школі, спрямованого на формування цінностей здорового способу життя учнів.

Практична значущість роботи полягає в розробці програми «Формування здорового способу життя в процесі фізичного виховання» для вчителів, тренерів ДЮСШ, інструкторів-методистів. Висновки і пропозиції дисертаційної роботи є основою для впровадження в матеріали навчальних дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання», «Основи теорії здоров'я», «Наукові основи формування здорового способу життя» факультетів фізичного виховання, спорту і здоров'я педагогічних університетів.

Позитивною рисою дослідження є те, що теоретичні положення і висновки втілені в конкретні рекомендації, впровадження яких сприятиме більшому залученню учнів до систематичних занять руховою активністю як у рамках урочних, так і позаурочних форм занять фізичними вправами, що позитивно вплине на підвищення їхнього фізичного здоров'я.

Результати дисертаційного дослідження викладені у 60 наукових працях, з яких 22 одноосібні статті. Основні положення роботи надруковано у двох монографіях. Дисертація складається зі вступу, шести розділів, висновків, списку використаної літератури та 17 додатків. Загальний обсяг становить 569 сторінок. Робота містить 123 таблиці і 19 рисунків.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Структура роботи має логічну єдність. У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, формулюється наукове завдання, вказується зв'язок з науковими планами; визначено методологію дослідження; розкриваються мета, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичну значущість роботи; наводяться дані щодо особистого внеску здобувача, апробації та впровадження отриманих результатів; надано інформацію про публікації, структуру та зміст роботи.

У першому розділі «Проблеми формування цінностей здорового способу життя в процесі фізичного виховання школярів» надано аналіз спеціальної літератури щодо формування здорового способу життя школярів як актуальної потреби сучасної школи та вказано підходи щодо підвищення рухової активності учнів. Розглядаються можливості формування здорового способу життя засобами фізичного виховання й спорту в школах.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» дано характеристику методологічної бази та етапів дослідження. Для вирішення завдань дисертаційного пошуку використаний комплекс об'єктивних методів: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел, антропометричні, педагогічні, фізіологічні, соціологічні та статистичні методи досліджень.

У третьому розділі «Характеристика сформованості здорового способу життя і фізичного стану школярів середнього та старшого шкільного віку у процесі фізичного виховання» подано результати констатувального педагогічного експерименту щодо рівня теоретико-методичних знань у царині фізичної культури і спорту, особливостей мотивації школярів 5-11 класів, дозвілєвої діяльності та дотримання здорового способу життя. Визначені показники фізичної підготовленості, фізичного розвитку, стан соматичного здоров'я.

У четвертому розділі «Обґрунтування теоретико-методичних засад формування цінностей здорового способу життя у дітей шкільного віку в процесі фізичного виховання» вивчення ціннісних орієнтацій школярів різних

вікових груп дозволило встановити ієрархію термінальних та інструментальних цінностей юнаків і дівчат і визначити моделі їхніх ціннісних орієнтирів у поведінкових характеристиках особистості та індивідуальної фізичної культури. Вивчення самооцінки фізичного розвитку сприяло формулюванню висновків про спільні та відмінні пріоритети у виявленні ціннісних орієнтацій школярів у віковому й статевому аспектах. На основі отриманих результатів дослідження обґрунтовано доцільність розробки й упровадження складових здорового способу життя у фізичне виховання школярів.

П'ятий розділ «Обґрунтування концепція «Формування цінностей здорового способу життя у процесі фізичного виховання школярів» присвячений обґрунтуванню теоретико-методичних основ зазначеної концепції та визначенню її ефективності.

У шостому розділі «Аналіз і обговорення результатів дослідження» систематизовано результати наукових напрацювань з досліджуваної проблеми, окреслено дискусійні питання, визначено основні результати дисертаційної роботи.

В цілому висновки дисертаційної роботи підтверджують правильність поставленої мети та вирішення завдань. Достовірність висновків базується на достатній кількості матеріалу, адекватних та інформативних методах досліджень.

Стиль і мова дисертації. Дисертаційна робота оформлена згідно з вимогами МОН України. Текст викладений українською мовою. Побудова дисертації традиційна. Кожний розділ власних досліджень завершується обґрунтованими висновками, які дозволяють оцінити повноту висвітлення матеріалу.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Порушень академічної доброчесності не виявлено. Елементи фальсифікації та фабрикації тексту в роботі відсутні.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

1. В роботі бракує підрозділу щодо системи понять, на які спирається дисертант; на узагальнення понять, які вже обґрунтовані науковцями, на їх аналіз та розвиток.

2. У третьому розділі представлена зайва деталізація теоретичного матеріалу, що ускладнює сприйняття. Проте, оскільки підпункт 3.6 має обсяг у 45 сторінок, то варто було б доповнити його конкретними висновками.

3. Результати дисертаційної роботи однозначно б набули більшої значущості, якби при розрахунках взаємодії показників фізичного здоров'я і цінностей здорового способу життя використовувались коефіцієнти канонічної та множинної кореляції.

4. При застосуванні статистичного факторного аналізу не дотримано вимог щодо відповідності кількості обстежених і кількості змінних показників.

5. У формуальному педагогічному експерименті немає статистичного підтвердження щодо достатнього обсягу вибірки. Тим більше, що учні 7-8 класів, чий вік передбачає дуже велику варіативність морфофункціональних показників, досліджувались в об'єднаній вибірці як у контрольній, так і в експериментальній групах.

6. Формальні зауваження до оформлення роботи:

– форма посилань на джерела, використана у «Вступі», має бути ідентичною до форми посилань в авторефераті;

– авторська орієнтовна програма спрямована на підлітків, які займаються у групах установ спортивної спрямованості;

– запропонована дисертантом концепція охоплює тільки певні складові предмета дослідження;

– практичні рекомендації потребують спеціальної корекції;

– на сторінках 302, 303, 367, 396 помічено граматичні помилки.

Разом з тим, дисертантом здійснено об'ємні належного рівня дослідження, продемонстровано здатність до аналізу та узагальнення.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Бакіко Ігоря Володимировича за темою «Теоретико-методичні засади формування цінностей здорового способу життя в процесі фізичного виховання у дітей шкільного віку» є самостійною завершеною науково-дослідною роботою кваліфікаційного характеру, Таким чином, за обсягом проведених досліджень, актуальністю вирішених завдань, якістю і достовірністю отриманих результатів, дисертаційна робота відповідає всім вимогам щодо докторських дисертацій, а саме наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та пп. 7 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.21 №1197, а її автор Бакіко Ігор Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики
фізичного виховання Українського
державного університету
імені Михайла Драгоманова

